

Veronika Endrštová: *Vyjednávání limitů – limity vyjednávání. Případová studie sítí aktérů ovlivňujících podmínky splouvání Teplé Vltavy na území NP Šumava. FHS UK: Praha, 2011*

oponentský posudek

Předložená magisterská diplomová práce Veroniky Endrštové si klade za cíl představit vyjednávání o pravidlech a limitech splouvání Teplé Vltavy, identifikovat hlavní aktéry tohoto vyjednávání a pojmenovat faktory, které toto vyjednávání ovlivňovaly.

Teoreticky autorka práci ukotvuje v různorodé tradici sociálněvědního myšlení:

- 1) těžiště práce spočívá v teorii sítí-aktérů (actor-network theory, ANT), přičemž (alespoň na deklarativní rovině) vychází především z toho, jak je ANT rozuměno Konopáskem a Stöckelovou;
- 2) při porozumění přírodě se autorka odvolává na radikálně konstruktivistický přístup ke studiu přírody rozvíjený Mavnaghtenem a Urrym; a
- 3) spíše jako doplňující pohled využívá fenomenologický přístup inspirovaný Pauknerovou a Gellem.

Metodologicky je práce založena na analýze výzkumných rozhovorů a etnografii rozhodovacích procesů. Jak k teoretickému ukotvení, tak k jejímu propojení se zvolenými metodami výzkumu, mám několik zásadních poznámek, přičemž se zaměřuji především na to, jak se autorce podařilo propojit teoretická východiska (ANT) se zvolenou metodou výzkumu a jak přesvědčivě tyto skutečnosti prezentuje v předloženém

Předně, přestože Endrštová v úvodních pasážích své práce (a i roztroušeně dále v textu) poměrně jasně představuje hlavní východiska jí zvoleného přístupu – teorie sítě-aktérů – již samotný titul práce, ve kterém píše o „sítích aktérů“ (pl.), spolu se snahou o teoretické provázání s fenomenologií a následné provedení výzkumu ukazuje, že se autorka ve zvolené perspektivě vlastně vůbec neorientuje.

Výběr vzorku (s. 25-26): Snaha o reprezentativitu problému (a odtud pak úvahy o jeho „vzorku“) jdou proti logice ANT, kdy nechceme problém reprezentovat, ale výzkumníka místo toho zajímají vztahy a vzájemné závislosti mezi problémem utvářejícími aktéry. V tomto ohledu je vlastně naprosto zbytečné i typologizovat informátory do určitých skupin: když sleduji aktéra v akci, tak sleduji jeho síť, nikoli skupinu!

Okruh témat rozhovorů: jako klíčové jsou pro autorčinu analýzu v představovaných okruzích (s. 30-31) uvedeny tyto pojmy: *vztah, hodnocení, postoj, očekávání*. Tyto intencionální pojmy však nelze zkoumat prostřednictvím Endrštovou preferovanou ANT! Ostatně, už i zmiňovaný fenomenologický přístup ke studiu krajiny (s. 33) nenabízí žádné jednoduché propojení s ANT.

Sekundární data (s. 33): z hlediska ANT ztrácí rozlišování na primární a sekundární data význam. Naopak i pro ANT by bylo podstatné zabývat se tím, jak a kam studovanou kauzu posouvají média, na toto však diplomantka rezignuje.

Diplomantka uvádí, že prováděla tematickou a diskursní analýzu studovaných textů (s. 34), čekal bych, že druhá z nich bude v práci představena (i zde platí nesoulad diskursní analýzy s ANT).

Shrnuto, po metodologické stránce autorka pracuje způsobem, který by se dal přirovnat k náhodnému výběru metod provedeného z do oboru uvádějících učebnic (v tom lepším případě, v horším pak jde o výběr z powerpointových prezentací) bez jejich teoretické koherence.

Identifikace aktérů (s. 41-62) je sice dána jejich příslušností ke studované kauze, ale taxativní výčet doprovázený informacemi, které lze o jednotlivých aktérech vyčíst v popularizační literatuře již není dále v analytických pasážích textu dále rozvíjena. Čtenář je tak ochuzen o to, aby se dozvěděl, jak

vlastně perlorodka, pstruh, vodní rostliny nebo pádla v dané kauze jednají, jak ji tvarují a k jakým krokům další zapojené aktéry tlačí.

Celá kapitola 5 nazvaná „Hlavní faktory ovlivňující výchozí pozice lidských aktérů“ jde proti logice přístupu ANT. Snad nejvíce je to patrné na autorčině permanentní snaze kategorizovat jednání studovaných aktérů (např. utilitárně-funkcionální motiv; přírodovědně-ochranářský motiv) a na pasážích, kde diplomantka diskutuje vztah k místu/ k Šumavě. Všude zde by mohla dát prostor pro „vyjádření“ studovaných *non-humans*, z mně nesrozumitelného důvodu to však nedělá a stále drží analýzy jednání lidských a mimo-lidských aktérů striktně odděleny. Zejména v podkapitole 5.3. „Právo rozhodovat aneb pojetí objektivit“ jde o vyloženě promarněnou příležitost.

Drobné výhrady mám ke způsobu, s jakým autorka pracuje s literaturou:

- 1) vůbec nerozumím tomu, proč se autorka odvolává na informace uvedené ve studijních materiálech -podkladech k přednáškám (Heřmanský, Novotná, Vaňková), tyto zdroje informací v podobě powerpointových prezentací snad mohou být (bez ohledu na jejich kvalitu) podpůrným materiálem pro přípravu na zkoušku, nikoli však pramenem, ze kterého lze čerpat při psaní diplomové práce;
- 2) autorka se v textu odvolává i na informace z již obhájených diplomových prací (Stöckelová, Trnková, Pauknerová), opět – bez ohledu na kvalitu těchto textů – jde o zdroje, které mohou spíše ilustrovat autorkou předkládané argumenty, než být jejich oporou;
- 3) v seznamu literatury chybí údaj vztahující se k odkazu Chvístková 2004 na s. 30;
- 4) nezdá se mi korektní odkazovat na celý text tam, kde se autorka nedovolává centrální teze odkazovaného textu, na místě by bylo zpřesnění odkazu prostřednictvím uvedení konkrétní strany.

Po formální stránce je jinak předložený text zpracována standardně a odpovídá nárokům kladeným na magisterskou diplomovou práci.

Na práci je vidět, že ji Endrštová psala se zaujetím a že ji je téma práce blízké. Oceňuji zejména její ochotu jít do terénu a podniknout zdlouhavé výzkumné šetření i náročnou analytickou práci. Práci navíc výrazně pomáhá, že je psána čtivě. Skutečnost, že se předložená práce patrně nezařadí mezi nejlepší práce obhájené na Katedře sociální a kulturní ekologie FHS UK tak není dána mírou autorčina zaujetí pro věc, jako spíše jejím nepochopením zvolené teoretické perspektivy (dodávám, že značně náročné) a jejím nedostatečným metodologickým zpracováním.

Práci doporučuji přijmout k obhajobě a navrhuji ji ohodnotit osmi body (dobře).

V Letech, 8. 9. 2011

Jakub Grygar